

Środki psychoaktywne i pierwsze oznaki ich zażywania.

Rodzice, nauczyciele, wychowawcy, jako pierwsi stykają się z problemem narkomanii u dzieci i młodzieży. Jeżeli ich pomoc ma być skuteczna, to muszą być wyposażeni w odpowiednią wiedzę na temat działania różnych środków psychoaktywnych, a także muszą prezentować odpowiednie podejście do dziecka czy ucznia. Dorośli inaczej niż dzieci i młodzież spostrzegają i oceniają problem narkomanii, a brak zrozumienia może stanowić zasadniczą przeszkodę w niesieniu skutecznej pomocy zagrożonemu czy uzależnionemu od narkotyków dziecku.

W dzisiejszych czasach pierwszorzędno znaczenia nabiera znajomość i praktykowanie zasad wychowania prewencyjnego, które należy wdrażać już od najwcześniejszych lat w domu, potem zaś kontynuować w szkole. Coraz większa bowiem liczba dzieci i młodzieży eksperymentuje z narkotykami i wypróbuje ich działanie. Zażywanie amfetaminy traktuje się jako najprostszy sposób usunięcia zmęczenia czy szybkiego przyswojenia sobie wiedzy. Ecstasy pozwala na wielogodzinne pozostawanie w ruchu, LSD umożliwia przeżycie nadzwyczajnych wizji, a marihuana poprawia obniżony nastrój. Eksperymentowanie z środkami psychoaktywnymi jest bardzo ryzykowne. Po pierwsze skład wszystkich, nielegalnie dostępnych środków jest nieznan i w każdym wypadku może być inny. W celu zwielokrotnienia zysków z nielegalnego handlu zwiększa się ich masę, stosując domieszki substancji obojętnych. To z kolei wymaga wzmocnienia tak spreparowanego środka innymi substancjami aktywnymi. Działanie takich środków jest nieprzewidywalne i czasem zagrażające nie tylko zdrowiu, ale także życiu. Po drugie od eksperymentowania do uzależnienia droga jest już bardzo krótka.

Czym zatem jest narkotyk?

Narkotyk jest substancją psychoaktywną, która dociera do mózgu, pobudza jego ośrodki, a tym samym wpływa na takie procesy psychiczne człowieka, jak spostrzeganie, myślenie, emocje. Wyodrębnia się trzy grupy środków psychoaktywnych.

1. Środki odurzające i uspakajające – pochodne makowca, takie jak opium, morfina, heroina; przetwory konopi, jak haszysz i marihuana oraz benzodiazepiny i barbiturany
2. Środki pobudzające – kokaina, amfetamina i kofeina
3. Środki halucynogenne – substancje pochodzenia roślinnego, lub otrzymane syntetycznie – LSD, psylocyбина, meskalina oraz niektóre lotne rozpuszczalniki.

Do najpopularniejszych narkotyków należą: opium, morfina, kokaina, haszysz, heroina, amfetamina i ekstazy. Szacuje się, że w Polsce jest około 150 tysięcy narkomanów. Znacznie wzrosła dostępność do narkotyków. W zasadzie można nabyć je wszędzie – w klubach, kawiarniach, szkole, w określonych miejscach w mieście, a nawet telefonicznie. Narkotyki przybrały dyskretną formę. Są rozpuszczane w puszkach z napojami, pojawiają się w postaci lizaków, cukierków, ciastek (np. haszyszowych). Cukierki i lizaki zawierają zazwyczaj ekstazy lub UFO (połączenie amfetaminy i ekstazy).

Narkomania zatacza coraz szersze kręgi – pojawia się także na wsi. Po środki psychoaktywne sięgają już dzieci w szkole podstawowej. **Codziennie w Polsce umiera jeden młody narkoman.**

Zachowania osób zażywających środki psychoaktywne są do siebie podobne. Zmiany w zachowaniu związane z narkotykami są nierzadko wcześniej spostrzegane przez dalsze otoczenie niż przez rodziców.

Profil osobowości młodego narkomana charakteryzuje sześć podstawowych objawów:

1. izolacja od rodziny, spędzanie większości czasu w swoim pokoju, unikanie wspólnych posiłków i innych kontaktów z rodziną
2. nawiązywanie ukrytych przed rodzicami kontaktów z innymi narkomanami lub młodzieżą sprawiającą kłopoty wychowawcze, które ukrywa się przed rodzicami
3. częste wybuchy gniewu, wrogości, przejawiane wobec rodziców, nauczycieli, zarówno w słowach, jak i w zachowaniu niewerbalnym
4. niemożność kierowania przez rodziców nastolatkiem, który żyje własnym życiem i nie dzieli się z nimi swoimi przeżyciami
5. brak efektów w zmianie jego zachowania; przyrzeka poprawę, lecz jej nie dotrzymuje
6. dominuje obniżony nastrój, nasila się lęk i niepokój, pojawiają się myśli i zamiary samobójcze

Sygnaly świadczące o zażywaniu narkotyków wg. T. Dimoffa i S. Carpera

Zmiany osobowości

Nowe rysy osobowości:

- nagle, uogólnione zmiany osobowości
- krótkotrwałe zmiany nastroju
- wzrost drażliwości, skrytości, nieprzewidywalności, nerwowości, lęku, depresji, apatii
- spadek wrażliwości

Brak dojrzałości:

- niedojrzałość emocjonalna i społeczna
- potrzeba natychmiastowej gratyfikacji
- zawężone widzenie problemów i ich rozwiązań

rozwiązań

Zmiany w kontaktach z rodzicami i

rodzeństwem

- lekceważenie obowiązujących w domu

reguł

- unikanie rozmów z rodzicami
- nasilenie się konfliktów z rodzicami i rodzeństwem
- narastające wyobcowanie z rodziny

Zmiany w kontaktach koleżeńskich:

- utrata bliskich kontaktów z przyjaciółmi,

sympatią

- spadek zainteresowania kolegami

niezażywającymi narkotyków

- nawiązywanie kontaktów z dziwnie

wyglądającymi kolegami

- stawanie w obronie zażywania

narkotyków przez innych

Brak dążeń

- spadek zainteresowania szkołą, sportem, ulubionymi zajęciami
- bierna postawa
- utrata inicjatywy

Niska samoocena:

- wzrost poczucia beznadziejności
- pojawiające się poczucie winy
- narastające poczucie niższości
- poczucie samotności, pokrzywdzenia

Zaprzeczenia, kłamstwa

- negowanie szkodliwości narkotyków
- obciążanie innych winą za własne nieodpowiednie postępowanie
- wytykanie błędów innym

- krytyka obyczajowości dorosłych
- wymówki na każdą okoliczność
- udzielanie wymijających i pokrętnych odpowiedzi dotyczących własnego zachowania

Spóźnianie się:

- coraz częstsze spóźnianie się do szkoły
- coraz późniejsze powroty do domu
- utrata poczucia czasu

Lęk, paranoja:

- stała obawa, lęk przed zagrożeniem
- poczucie krzywdy

Brak instynktu samozachowawczego

- wzrastająca awanturniczość i żądza przygody
- rosnąca impulsywność
- narastające nieadekwatne do rzeczywistości poczucie pewności siebie
- upodobanie do niebezpiecznych sytuacji

Wrogość i agresja skierowana przeciwko innym i sobie:

- buntuje się przeciwko wszelkim normom
- zachowuje się coraz gwałtowniej i agresywniej
- znieważa innych słownie i posuwa się do rękoczynów
- w złości niszczy i rozbija przedmioty
- zadaje sobie ból poprzez samouszkodzenia
- podejmuje próby samobójcze

Zmiany w aktywności i nawykach

Nieuzasadnione nieobecności w domu

- coraz częściej wymyka się z domu
- wraca o coraz późniejszej godzinie
- bez uprzedzenia nie wraca na noc
- nie potrafi się rozliczyć z czasu spędzonego poza domem
- często znika na krótko z domu

Zaniedbywanie obowiązków domowych

- przestaje wypełniać swoje zadania w domu
- zapomina o uroczystościach rodzinnych i odmawia udziału w nich

Wygląd pokoju

- nieporządek w pokoju
- w sypialni chłodno nawet zimą
- często wietrzy pokój

-używa kadzideł, odświeżaczy powietrza
-nie życzy sobie wchodzenia innych
członków rodziny do jego pokoju

Przyjaźnie i porozumiewanie się z ludźmi
-nagle robi się popularny
-często wychodzi na krótko z kolegami
-nie zaprasza do domu przychodzących do
niego kolegów
-odbiera dziwne telefony i o dziwnych
porach

Zmiana nawyków żywieniowych, rytmu snu i
czuwania
-wrażny przyrost apetytu
-nagle upodobanie do słodczy
-nagła utrata apetytu
-rozregulowany rytm dnia i nocy
-sen przez większość dnia, aktywność w
nocy

Kradzieże i własne skrytki:
-kradnie z domu, ze szkoły
-wynosi z domu rzeczy na sprzedaż
-pobiera leki z domowej apteczki
-trzyma zamkniętą na klucz kasetkę

Wiara lub kultury
-obojętnie na sprawy wiary
-niechętnie rozmawia o religii i
przekonaniach
-okazuje zainteresowanie praktykami
okulistycznymi i kultem szatana

Język:
-używa sloganów i terminów
narkomańskich
-znajduje upodobania w używaniu
przekleństw

Problemy związane ze szkołą:
-nie odrabia lekcji, ma gorsze oceny
-coraz bardziej zaniedbuje obowiązki
szkolne
-często spóźnia się do szkoły
-opuszcza lekcje albo wagaruje przez cały
dzień
-zasypia na lekcjach
-usiłuje źle nastawić rodziców do
nauczycieli i szkoły
-przerywa naukę w szkole

Kolizje z prawem

Oskarżenia o przestępstwo

-oskarżenia o kradzież
-przyłapanie na kradzieży w sklepie
-oskarżenie o uprawianie nierządu
-oskarżenie o posiadanie narkotyków i
handel nimi

Przestępstwa połączone z agresją
-przyłapanie na aktach wandalizmu
-oskarżenie o napaść i podobne czyny
-oskarżenie o brutalną przemoc

Posiadanie narkotyków lub przyborów do ich
zażywania
-małe, foliowe torebki z proszkiem,
tabletkami, kryształkami lub suszem
-białe lub kolorowe pastylki z
wytłoczonymi wzorkami
-pigułki różnych kształtów, rozmiarów i
kolorów
-szarobiałe, przypominające mydło cząstki
wielkości ziarnka grochu
-tuby, słoiki, torby foliowe z klejem
-żyłotka o prostych ostrzach (do ułożenia
„działki” kokainy)
-mała łyżeczka, często noszona na szyi
(do wdychania kokainy)
-fajka z podwójną główką
-fifki, fajki, bibułki do papierosów (do
robienia skrętów z marihuany)
-wyciory do czyszczenia fajki
-kadzidełka
-igły, strzykawki
-kawałki opalonej folii aluminiowej

Stwierdzenie zmian w zachowaniu i
osobowości sugerują możliwość zażywania lub
uzależnienia od środków psychoaktywnych.
Poniżej przedstawione są zmiany stanu
fizycznego pozwalające na ukierunkowanie
podejrzeń, co do rodzaju zażywanego środka.

- Przewlekły kaszel (po marihuanie)
- Bóle klatki piersiowej po środkach
pobudzających
- Zamazana bełkotliwa mowa
(barbiturany, LSD)
- Mowa chaotyczna, niejasna (LSD)
- Mowa szybka potok słów (środki
pobudzające, kokaina)
- Chichot (marihuana)
- Oczy przekrwione i napuchnięte
(środki wziewne, marihuana)
- Zamazane lub podwójne widzenie
(barbiturany), szkliste oczy (LSD)
- Źrenice rozszerzone (kokaina,
amfetamina)

- Źrenice zwężone (opiaty)
- Przysypianie, chroniczna ospałość (marihuana)
- Brak kontroli nad ruchami gałek ocznych (LSD)
- Objawy uczulenia lub kataru (środki wziewne, kokaina)
- Suchość w ustach (marihuana, barbiturany, amfetamina)
- Słodkawa woń oddechu, włosów i ubrania (marihuana)
- Ślady po ukłuciach (heroina, opium, „kompot”, kokaina)
- Brązowe plamy na palcach (marihuana)
- Nadmierna potliwość (amfetamina, kokaina, LSD, opium)
- Nieopanowane ruchy, skurcze (środki wziewne, LSD)
- Napięcie, pobudzenie ruchowe (kokaina)
- Zachwianie równowagi (środki wziewne)

Istnieje możliwość ustalenia za pomocą testów dostępnych w aptekach, czy i jakie narkotyki dziecko zażywa.

Bibliografia:

Zygryd Juczyński

NARKOMANIA –Podręcznik dla nauczycieli,
wychowawców, i rodziców
Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2002

Ruth Maxwell

DZIECI ALKOHOL NARKOTYKI
Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk
2002